
Pristava - jug (Nova Gorica)

Author(s): Mladen Treppo

Source: *Urbani Izziv*, No. 14, INOVATIVNO MESTO (november 1990), pp. 65-69

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179960>

Accessed: 26-09-2018 09:42 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

podatke, na vzorec centralnih naselij v Sloveniji predstavlja **poizkus konkretizacije načelnih izhodišč o prioriteti in smotrnosti prenove na ravni naselij**.

Od začetka smo se zavedali, da taka primerjava lahko služi le relativnemu tehtanju in da ne more služiti absolutnemu vrednotenju. Tudi ob popolnih in ažuriranih statističnih podatkih je v taki primerjavi vedno mešanica kvantitativnih in kvalitativnih prvin, ki jih je že načelno nemogoče ponderirati na enotni osnovi, še manj pa je smiselno njihovo matematično seštevanje.

Indikatorji sami zase lahko pomenijo element, vreden upoštevanja pri presoji nujnosti in s tem tudi smotrnosti prenove na ravni naselja. Gotovo so nekateri med njimi zelo pomembni in odločujoči. **Tako je na primer nemogućnost širitve naselja zaradi katerega koli vzroka absolutni kriterij, ki zahteva reorganizacijo in boljšo funkcionalno ureditev obstoječega.** Visoka stopnja intenzitete potresov nujno zahteva posege v konsolidacijo stavb. Velik spomeniški fond narekuje posebno družbeno skrb, saj predstavlja neobnovljivo kulturno dediščino. Planska stopnja centralnosti zahteva prilagajanje naselja tej nalogi na lokalni in regionalni ravni.

V drugo, manj absolutno kategorijo spada kvaliteta stanovanjskega fonda in komunalne opremljenosti. Obe prvini sta pogoj za kvaliteto bivanja in s tem učinkovitost naselja.

Demografska rast in koncentracija delovnih mest sta spet drugačna pokazatelj za potrebo po prenovi.

Upoštevanje vseh teh in seveda še drugih pokazateljev šele daje bolj celovito predstavo o smotrnosti in nujnosti prenove, daje pa tudi določeno predstavo o prioriteti prenove posameznih naselij.

Tako so na primer izbrani pokazatelji s področja naravnih omejitev, zakonskih predpisov, populacijskih trendov, fizičnega stanja, stopnje

obremenjenosti in kulturnih vrednot pri nekaterih naseljih bolj poudarjeni in s tem kažejo na **večjo potrebo po prenovi na ravni naselij**. Glede na ilustrativno primerjavo pokazateljev in uvrščanja v skupine pri tem izstopajo med središči:

- **lokalnega pomena:** Vipava, Cerklje, Ljubno, Šentjernej, Poljčane, Kozje, Rogaška Slatina;
- **občinskega pomena:** Ajdovščina, Cerknica, Kamnik, Lenart, Metlika, Slovenske Konjice, Žalec;
- **ožjega regionalnega pomena:** Brežice, Slovenj Gradec, Izola, Piran, Ptuj;
- **širšega regionalnega in republiškega pomena:** Maribor, Ljubljana.

Drugačna izbira pokazateljev bi nedvomno spremenila izbor, večje število pokazateljev pa bi učvrstilo primerljivost.

Prioritete pa ne more določati le prisotnost čim večjega števila posameznih pokazateljev, saj moramo upoštevati, da je prenova v obliki modernizacije oskrbnih, družbenih, prometnih, komunalnih in drugih servisov ter delovnih mest potrebna posebno v **območjih, ki so deficitarna glede na ustrezne centre**. Končna izbira prioritete za družbeno usmerjeno prenovo je zato **kombinacija strokovnih pokazateljev** in argumentov za potrebo prenove na eni ter **regionalno-političnih in ekonomskih priorit**et na ravni družbeno-političnih skupnosti na drugi strani. V končni fazi je prioriteta tudi stvar samih občanov in njihove pripravljenosti na zahtevne in z visokimi stroški povezane spremembe ter ukrepe, značilne za prenovo na ravni naselij.

Viri:

Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v SR Sloveniji, Zavod SRS za statistiko, Ljubljana, 1972 in 1982.
Dolgoročni družbeni plani občin SRS, 1986 in 1987.
Dolgoročni družbeni plan SRS, 1986.
Statistični podatki o komunalni opremljenosti po naseljih v SRS, zavod za statistiko, Ljubljana, 1984.
Analiza vrste telefonskih priključkov po naseljih, Urbanistični inštitut SRS,

Ljubljana, 1984.

Kulturni spomeniki Slovenije, Spomeniki I. kategorije, Zavod za spomeniško varstvo SRS, Ljubljana, 1974.

Prvo skupno poročilo o zgodovinskih središčih, Delovna skupnost Alpe-Jadran, Ljubljana, 1985.

Statistični letopis SR Slovenije, Zavod SRS za statistiko, Ljubljana, 1986.

Začasna karta maksimalnih intenzitet potresov, Seizmološki zavod SRS, Ljubljana, 1982.

Danilo Goriup, dipl. inž. arh.

Članek predstavlja povzetek dela raziskovalne naloge Strokovna izhodišča in kriteriji za ugotavljanje smotrnosti prenove, UI SRS 1986/87 (več avtorjev, koordinator Lenka Molek), poglavje Prenova naselij.

Mladen Treppo

Pristava - jug (Nova Gorica)

Območje Pristave leži neposredno ob državni meji z Italijo, ob Rožni dolini, in predstavlja dokaj strmo pobočje nad Rafutsko cesto, orientirano proti zahodu.

Pristava je namenjena stanovanjski gradnji. Glede na konfiguracijo terena je zazidava možna v obliki terasastih objektov, ki s svojo etažnostjo in funkcionalnimi površinami ter samo notranjo organizacijo spremljajo teren. V delu območja, kjer je naklon terena največji, so predvideni štiritražni (K, P + 2) objekti, v delu območja ob rekonstruirani Rafutski cesti, kjer je naklon terena manjši, pa vrstne hiše v poletajskih zamikih. Enako, terasasto, so oblikovane zunanje površine objektov (vrtovi, terase ...) in proste zelene površine v smislu parkovne ureditve.

Prostorska izhodišča se navezujejo na pestrost pejsažnih oblikovnih naravnih elementov ter na reliefnost oz. razgibanost terena. Zasnova naselja izkorišča naravne danosti, se jim prilagaja v oblikovanju grajenega prostora, ustvarja ravnovesje med urbanim in naravnim prostorom ter se vključuje v širši prostor. Značilnosti koncepta so:

- raznolikost bivalnega prostora,

- dostopnost ter spoznavnost območja,
- segregacija vseh vrst prometa,
- sistem zelenja kot kontinuiteta, ohranjanje in vključevanje zelenih površin v stanovanjsko okolje kot zaščitni in oblikovni element,
- spoštovanje regionalne tipike - bivalnih in oblikovnih pogojev,
- raznolikost posameznih stanovanjskih skupin,
- fleksibilnost urbanistične zasnove ob ohranjanju značilnosti koncepta.

Urbanističnoarhitektonska ureditev

Konfiguracija terena določa postavitev tako objektov kakor tudi izgradnjo cestnoprometnih površin in s tem samo organizacijo območja. Tako se glede na možne dostope oz. možne povezave s soslednjimi zazidalnimi območji formirata osrednji, zvezni cesti skozi zazidalno območje. Zgornja cesta (stanovanjska cesta 1) se priključuje na obstoječo cesto

z uvozom iz severnega dela Rafutske ceste ter poteka, prilagojena terenu, proti priključku z obstoječo stanovanjsko cesto na južni strani. Spodnja cesta (stanovanjska cesta 2) ima priključek na Rafutsko cesto na južni strani območja in poteka proti severu (v I. fazi je predvideno obračališče, v II. fazi pa se priključi na Rafutsko cesto).

I. faza. Zazidava sledi ob obeh cestah, uvozi v objekte oz. dvorišča z garažami so tako neposredno oz. preko klančin s ceste. Vzporedno s cesto v zelenem pasu so organizirani parkirni prostori.

Niz objektov B ob stanovanjski cesti 1 ima uvoz na dvorišče z garažami za 4 stanovanjske enote. V vmesnih prostorih, med objekti oz. ob vrtovih v terasah, se oblikujejo dvorišča z garažami za stanovanjske enote objektov C, ki potekajo ob prečni poti za pešce nad nizom objektov B. Na spodnji strani stanovanjske ceste 1 poteka niz objektov A, ki imajo del

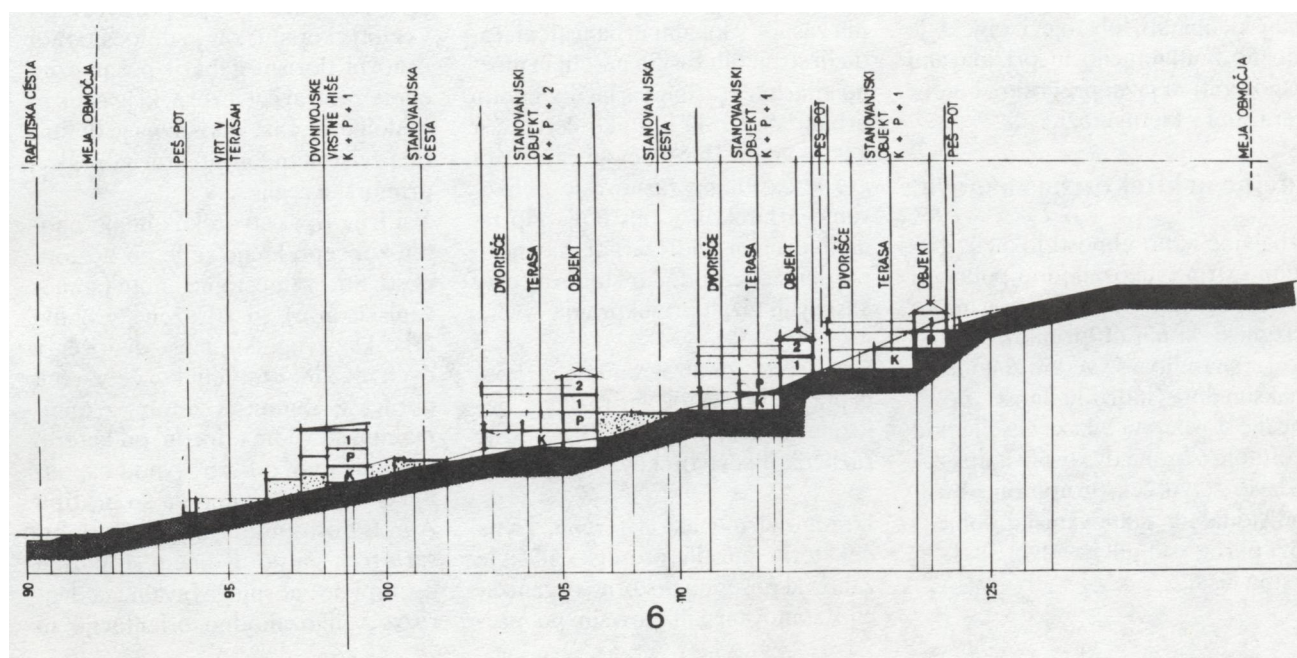
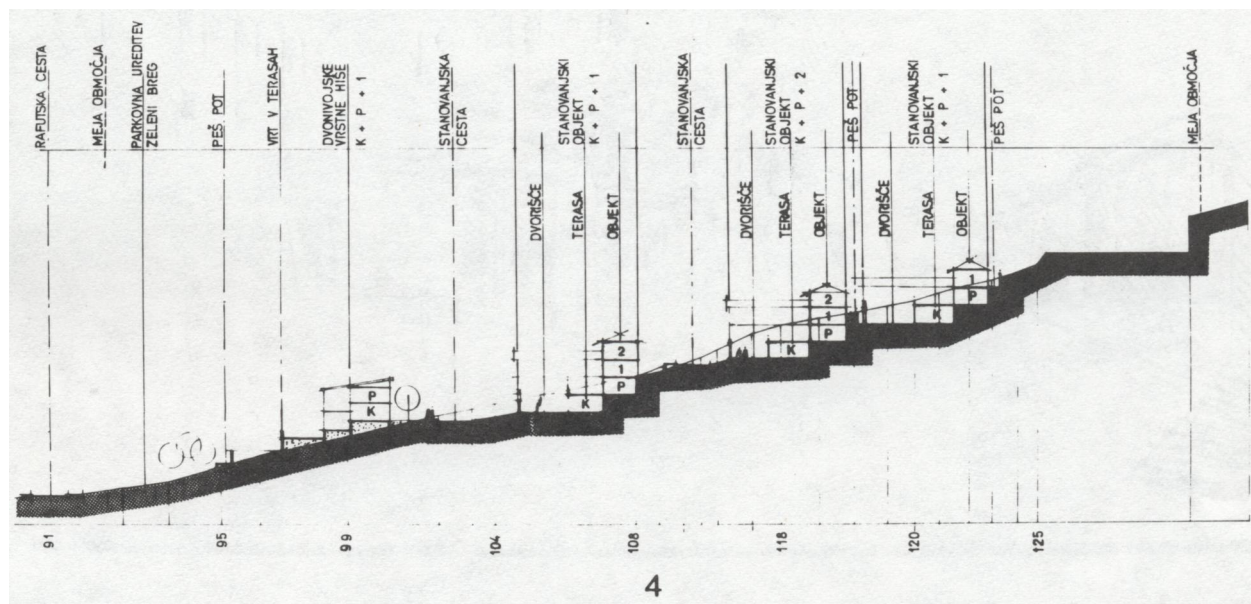
garaž oz. dostop vezan na cesto, del pa preko dvorišča na spodnjo, stanovanjsko cesto 2.

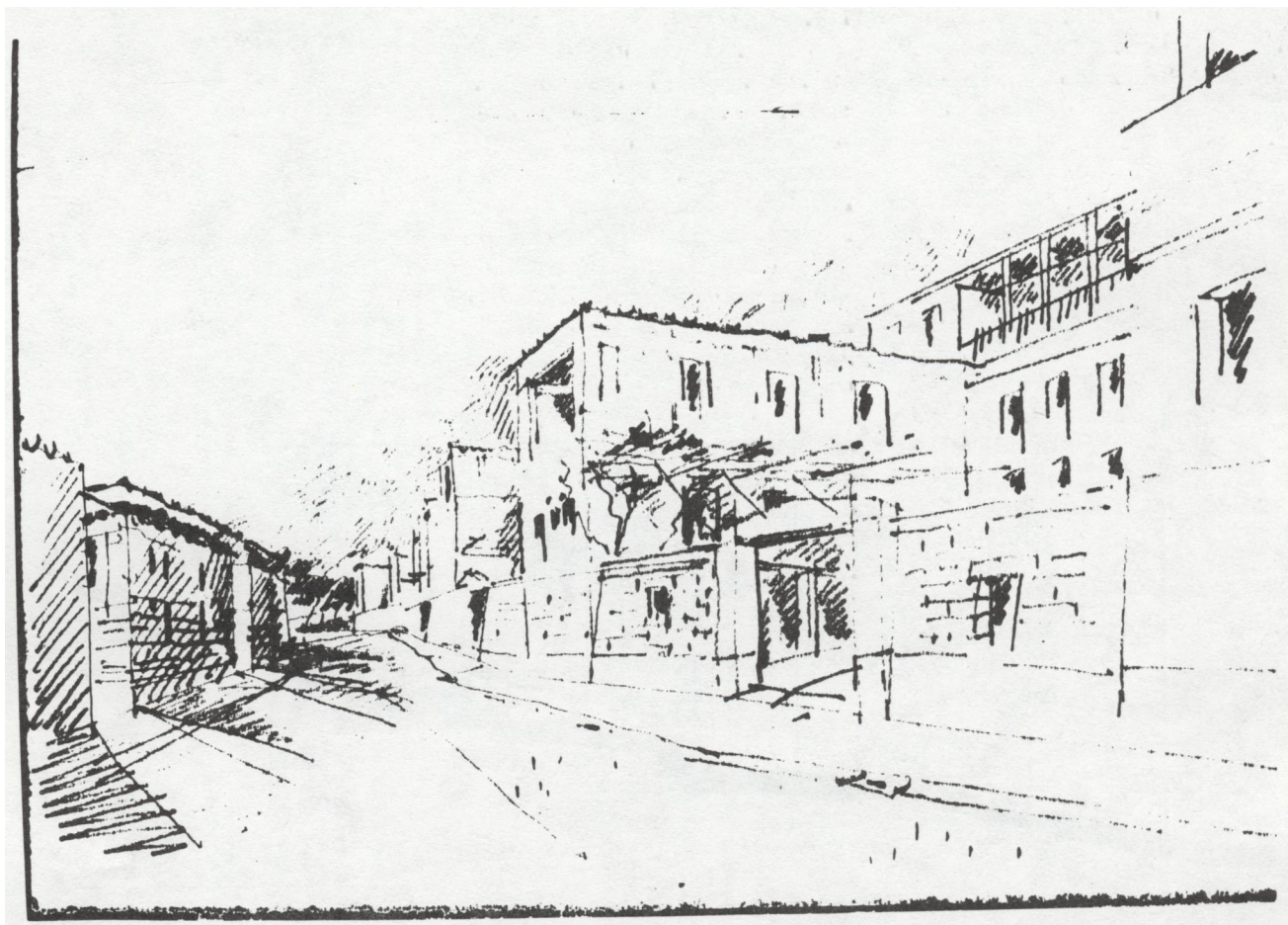
Na stanovanjsko cesto 2 so vezani stanovanjski objekti v strnjeni in posamični postavitvi. Dostop oz. garaže so locirane ob cesti, vrtovi so v terasah ali pa se spuščajo po pobočju in so zaključeni s kamnitim zidom, stopnicami in potjo za pešce, ki povezuje objekte v celoto. Dvorišča z uvozi so ograjena s kamnitimi zidovi in portoni kot vhodi na dvorišča objekta ali garaž. Vmesne prostore med objekti izpolnjejejo obojestranski vrtovi v terasah, prav tako ograjeni s kamnitimi zidovi, z vmesnimi stopnicami, ki vodijo do niza objektov A.

Na skrajnem južnem delu območja, ob obstoječi vili, so predvidene tri individualne stanovanjske enote z vrtovi. Obstoječi objekt (vilo) je možno adaptirati v smislu javnega programa (gostinstvo, turizem) s pripadajočim spremljajočim programom (vrt, terasa, parkirišča).

ZAZIDALNA SITUACIJA I. FAZA

II. faza je pogojena s prebojem spodnje stanovanjske ceste 2 do severne Rafutske ceste. Na spodnji strani so predvideni vrstni stanovanjski objekti, obstoječi objekt je možno z adaptacijo in prizidavami usposobiti za javni program - hotel z garažami v kletni etaži.

Idejne arhitekturne zasnove

Izhajajoč iz posebnosti lokacije (izredno strmo jugozahodno pobočje) in odločitve za strnjeno stanovanjsko zazidavo, ki naj ob primerno visoki gostoti naselitve še vedno zagotavlja maksimalno individualnost posamezne stavbe, sta bila za naselje pod Refutom izbrana dva osnova tipa zazidave: četvorček (grupiranje štirih individualnih stanovanjskih objektov okrog skupnega dvorišča) in vrstna hiša.

Poleg omenjenih parametrov so na izbor tipologije in načina arhitekturnega oblikovanja vplivali tudi relativna pogostnost pojavljanja podobnih zasnov v lokalni urbanistični tradiciji strnjenih vaških naselij in možnosti arhitekturnih variacij v enotni urbani shemi, ki jih tako četvorček kakor vrstne hiše omogočajo. Ker gre le za idejne zasnove je oblikovanje arhitekture čim bolj odprto, med drugim tudi zaradi možnosti participacije bodočih stanovalcev v kasnejših fazah projektiranja.

Četvorček. Znotraj enotnega koncepta so bili glede na različne položaje v naselju projektirani trije različni tipi četvorčkov.

Izredno strm naklon terena, ki na nekaterih mestih presega 30%, je zahteval posebno pozorno organizacijo stanovanjskih površin po pre-

rezu, saj se po dolžini stavbe kota terena spremeni 6 in več metrov (dve etaži!). Tako dobimo precej prostorov, ki so delno ali pri primeru kleti v celoti vkopani, kar je določalo tudi osnovni tlorisni gabarit posamezne enote znotraj četvorčka, ki je ozek in podolgovat, tak, kakršnega je definirala že stoletna arhitekturna praksa primorske regije.

Vsi trije tipi četvorčkov imajo enoten koncept, ločijo se le po dostopnosti. Štiri samostojne enote (stanovanjske hiše) so združene v obliki črke U okrog skupnega dvorišča v dveh nivojih. Proti ulici se četvorček obrača z kamnitim zidom, z minimalnim številom odprtin, od katerih izstopa samo "porton" - vhod v spodnje dvorišče, iz katerega so pri tipu A in B dostopi do garaž in kleti, pri vseh treh pa po dvojnem stopnišču dostopi do zgornjega bivalnega dvorišča z jugozahodno orientacijo in

vizurami proti starogoriškemu gradu. V tem nivoju (+1) se nahajajo v glavnem vsi bivalni prostori, razen pri zgornjih dveh enotah tipa A, kjer so ti zaradi specifične organizacije (vstop in garaža v nivoju +2 iz zgornje ulice, del nivoja +1 je popolnoma vkopan in služi kot klet) projektirani v dveh etažah z možnostjo vizualnega stika (del dnevne sobe na nivoju +1 je odprt preko dveh etaž tako, da nastopa jedilni del bivalne kuhinje kot galerija nad dnevno sobo).

Nivo +2 je razen v omenjenem primeru namenjen nočnemu delu stanovanja in je kljub temu, da so zaradi popolne fleksibilnosti stanovanj tlorisa možne tudi druge variante, po navadi organiziran kot ena spalnica, dva kabineta ter kopalnica.

Nivo +3 nastopa kot možnost samo v zgornjih dveh enotah pri vseh treh tipih. Ta nivo, ki je nujen pri tipu A (zaradi garaže na nivoju zgornje ulice - nivo +2), je pri tipu B prikazan kot samostojno stanovanje (po stanovanj. izrazoslovju enosobno stanovanje z bivalno kuhinjo) za "drugo generacijo", pri tipu C pa kot delna razširitev s še dvema kabinetoma in kopalnico. Pri eni od zgornjih dveh enot tipa C je kot možnost prikazana tudi rešitev z vhomom iz čela (in ne iz dvorišča) ter z enoramnimi stopnicami.

Neto stanovanjska površina posamezne enote je pri tipu A 117 m² ali 160 m², pri tipu B 117 m² ali 168 m² in pri tipu C 117 m² ali 155 m².

Vrstne hiše tvorijo spodnji rob naselja. Ležijo pod spodnjo prometno ulico, iz katere imajo tudi glavni vhod in dostop v garaže. Padec terena je izkoriščen za polvišinsko zamikanje etaž. Neto stanovanjska površina pri tipu A je 188 m², pri tipu B pa 200 m².

Mladen Treppo, dipl. inž. arh.

Zazidalni načrt Pristava - jug, Urbanistični inštitut RS, 1990, urbanizem: Mladen Treppo, idejne zasnove objektov: Peter Pahor.

Janez Lajovic Za novo perspektivo Slovenije in Ljubljane v jutrišnji Evropi

Politične spremembe vzhodnega bloka v zadnjega pol leta so celotni Evropi odprle popolnoma nove perspektive, v katerihsi je potrebno na novo ogledati tudi vlogo Slovenije in Ljubljane kot njenega v vsakem smislu najpomembnejšega središča.

Dejstvo, da železne zavese ni več in da bo že v nekaj letih ves podonavski bazen funkcioniral kot enoten gospodarski prostor, odpira tudi našim krajem enake možnosti, kot so jih imeli pred prvo svetovno vojno, ko je ne le habsburška monarhija, temveč večina današnje Evrope delovala kot skupen organizem, Trst, Pula in Reka pa so bila najvažnejša pristanišča monarhije. Čeprav so se razmere v marsičem spremenile - tako npr. Orient ekspres nima več nekdanjega pomena, ker ga je za daljše razdalje (vsaj do zgraditve hitrih železnic) nadomestil avion, spreminja se struktura težkih in voluminoznih tovorov in s tem obseg in pomen pomorskega transporta, itd. -, smo še vedno v isti prehodni geografski legi, na kateri so (čeprav dokaj abstraktno in bolj ali manj deklarativno) osnovani vsi dosedanji razmisleki o našem razvoju. Popolnoma nova pa je politična izkušnja zadnjih sedemdesetih let, ki nam in našim sosedom - prav v smislu Prešernove Zdravljice - narekuje v slogi in prijateljstvu ustvarjati skupne temelje za nov razcvet tega dela Evrope. Enako močno željo po sodelovanju in skupnem nastopu v širši Evropi srečujemo pri Hrvatih, zlasti tistih ob Kvarnerju in v Istri, ter v slovenskih in italijanskih krogih vse

do Benetk, Padove in Milana.

Na tej osnovi in skladno z idejo o enotnem gospodarskem in kulturnem prostoru Alpe-Jadran, ki jo je že prejšnja slovenska vlada močno pospeševala, predlagam, da začnemo sestavljati novo izhodišče, novo paradigmo za urejanje širšega slovenskega prostora. Izhajali naj bi ne samo iz spoznanja o odlični geopolitični legi Slovenije (ob najgloblji zjedi Sredozemskega morja v evropsko celino, na katerem je temeljil že Kavčičev koncept dolgoročnega razvoja SRS iz 1967-70), temveč predvsem na dogovoru Ljubljane s Trstom, Kopro, Reko in Puljem o ustanovitvi enotne pristaniško-gospodarske cone za oskrbo Srednje Evrope.

Mnogo razlogov govori takšni zvezi v prid:

- geografska lega glavnih treh pristanišč, ki imajo v odnosu do evropske celine praktično enakovredno lego, vsa skupaj pa omogočajo cenejši transport do vrste milijonskih mest ne le v vzhodni, temveč tudi v osrednji Evropi - zlasti iz azijskih dežel -, kot so npr. Rotterdam, Bremen ali Hamburg,
- že zgrajene pristaniške zmogljivosti in uveljavljene poslovne povezave posameznih pristanišč,
- že zgrajena prometna infrastruktura, ki jo je sicer potrebno obnoviti, dograditi in dodatno medsebojno povezati,
- razvojna lakota vzhodnoevropskih držav izza železne zavese, ki bo v nekaj letih generirala pomembne transportne tokove,
- povečan interes azijskih gospodarskih žarišč za sodelovanje z Evropo in za investiranje v opustošeno vzhodno Evropo,
- industrijsko že osveščena populacijska struktura prebivalcev te regije in zaradi ekonomske krize tudi močno motivirana za delo,
- dovolj površin za nove industrijske cone, zlasti na osnovi